

Onesnaževanje umetnosti skozi kontekst

Ida Hiršfelder

Ljubljana – Avdiovizualna umetnica **Nika Špan** je ena izmed tistih plodnih ustvarjalcev in ustvarjalk, ki so se preselili v tujino. Že več kot desetletje živi in dela v Düsseldorfu. Pravi, da so bili razlogi za njen odhod v Nemčijo študijske narave, odločitev, da je tam tudi ostala, pa čisto osebna in brez povezave z njenim poklicem. Zastopa jo Galerija Gregor Podnar, pogosto sodeluje z nemškimi in avstrijskimi galerijami, v Sloveniji pa so bila njena dela vključena v številne skupinske razstave, zlasti v Moderni galeriji. Sodelovala je na Manifesti 3, na drugem Trienalu sodobne umetnosti, ki ga je zasnoval kustos Peter Weibel, pa na razstavi Sedem grehov, imela je tudi samostojno razstavo v Mali galeriji. Njen osnovni milje je slikarstvo, vendar večinoma ustvarja instalacije, zvočne in svetlobne intervencije, videe in performanse. V okviru projekta *Brez žeblijev in podstavkov* na Zavodu SCCA je pred kratkim oblikovala zvočno-vizualni dogodek z naslovom *Polucija v umetnosti*, v katerem je predstavila problematiko umeščanja umetniških del v različne, pogosto neprimerne kontekste.

Kako ste prišli do zamisli za ta zvočno-vizualni dogodek?

Na povabilo Barbare Borčič naj bi govorila o svojih delih. Vendar vedno obstaja neka določena nevarnost, da začne umetnik interpretirati svoja dela; menim, da umetnik sicer lahko govori o nekaterih konkretnih ali tehničnih zadevah, toda interpretacija je stvar nekoga drugega. Začela sem razmišljati o poluciji umetnosti, na kar so me napeljali tudi drugi, saj je že sama omemba te teme povzročila burne reakcije. Sam dogodek, ki je bil v osnovi dvajsetminutno predavanje, je bil narejen za razmeroma ozko občinstvo, ki so ga bolj ali manj sestavljali le umetniki in kustosi; poimenovala sem ga za »avdio-

vizualnega«, ker beseda performans zanj ni bila popolnoma ustrežna; niti to ni bil happening, čeprav so gledalci pri njem deloma sodelovali, saj so pristali na to, da si zavežejo oči.

Kakšno vlogo ima sicer pri vašem delu gledalec?

O delu ne razmišljam brez gledalca, saj je po mojem mnenju odločilen za ustvarjanje umetniškega dela. Temu sem sledila že na samem začetku, ko sem razstavljala v galeriji Škuc, in v Jakopičevem paviljonu, kjer sem imela majhno samostojno razstavo. Gledalec je bil tam vpleten v instalacijo tako, da ni mogel biti zgolj zunanji opazovalec.

Na omenjenem vizualno-zvočnem dogodku ste govorili o odgovornosti do umetnosti in o kontekstu, v katerem se umetniška dela pojavljajo na kuriranih razstavah. Nekateri menijo, da danes vlogo kustosa že prevzema trg...

Obstajajo določeni kustosi, ki imajo neke vrste monopol in to dela ljudi precej živčne. Vendar pa nisem prepričana, da je princip trga bolj zdrava rešitev za umetnike in umetnost, ker so kriteriji tam precej drugačni. Hkrati je po drugi strani sedaj že vse prepleteno in kustosov ne moremo ločiti od trga, ker so tudi oni ekonomsko odvisni od njega.

Ne izmišljam si stvari, temveč to, kar že obstaja, pokažem v nekem drugem kontekstu – v kontekstu umetnosti.

Nika Špan: Samo govoriti in razmišljati o nečem pravzaprav ne pomeni nič, če to nima tudi neke oblike, ki bi imela pomen znotraj umetnosti.

V seriji Fine Sciences, ki jo razvijate od leta 2006, tudi sami uporabljate metodo postavljanja stvari v druge kontekste.

Mislím, da vsi uporabljamo te metode, le da je to za nekatere del očitne prakse, za druge pa le nezavedna nujnost. Na internetu na primer najdem simulacije in razne vizualizacije znanstvenih idej, ki jih minimalno spremenim in zamenjam njihovo vlogo. Torej nimajo več uporabne funkcije, ampak predvsem vizualno oziroma estetsko. Moj izbor ni vezan na znanstveno temo, ampak na likovnost samo. V bližnji prihodnosti načrtujem razstavo, kjer bi bila zbrana vsa dela iz serije, digitalni printi, videi, verjetno bo nastal tudi kakšen objekt. Serija ni vezana na neki določen projekt ali razstavo, ampak nastaja počasi in neodvisno.

Se vam zdi serija odmik od tistega, kar ste delali prej?

Uporabljam nekaj, kar je že dano, in to sem počela tudi v prejšnjih projektih. Ne izmišljam si stvari, temveč to, kar že obstaja, pokažem v nekem drugem kontekstu – v kontekstu umetnosti.

Instalacija, ki jo je Nika Špan pripravila za veliko razstavo Projekt Migration, je bila sestavljena iz bliskavic, ki so bile razporejene na območju med razstavnimi prostori in so vsake toliko osvetlile nepripravljene mimoidoče – kot da bi jih nekdo fotografiral. S tem se je avtorica dotaknila razmerja med strukturami moči in posameznikom, ki zaznamuje takšne ali drugačne migracije.

Ustvarili ste kar nekaj del, ki na resen način smešijo umetniški trg, kot je bila na primer razstava The Big Sleep ali pa delo Instant Nika Špan. Kakšen je vaš odnos do dejstva, da ste prisotni na umetniškem trgu?

Morda beseda »smešiti« ne ustreza najbolj tistemu, o čemer sem pri nastanku teh del razmišljala. Pripadam generaciji, ki ni zrasla z idejo potrošniškega življenja. Zame to predstavlja neki izziv: če razstavljam v komercialni galeriji, si želim narediti tudi določen konceptualni razmislek o tem. To ni samo neki nov produkt, ki ga ponudim trgu.

V smislu problematike preživetja je bilo v zadnjem času narejenih kar nekaj projektov.

Mislím, da umetnost ni prostor, kjer se zares rešujejo takšna vprašanja. Vedno je pomembno, kaj je tisto, kar na koncu narediš: važna je torej forma, skozi katero ponudiš razmislek o neki dejavnosti. Samo govoriti in razmišljati o nečem ne pomeni nič, če to nima neke oblike, ki bi imela pomen znotraj umetnosti.

Ustvarjate različne zvočne intervencije, instalacije, razstavljate v galerijah, delate pa tudi v javnem prostoru, kjer se usmerjate neposredno na opazovalce, ki se morda niti ne zavedajo svoje vpetosti v dogodek...

Na tak način sem naredila instalacijo za Projekt Migration v kölnskem Kunstvereinu. To je bila velika razstava, ki se je ukvarjala z migracijami; povabili so me, da bi ustvarila projekt v prostoru med posameznimi razstavnimi prizorišči. Migracije so pogosto povezane z razmerjem med strukturami moči in posameznikom, zato sem se odločila, da bom na več mestih v tem prostoru postavila bliskavice, ki vsake toliko časa osvetlijo nepripravljenega mimoidočega – tako, kot da bi ga fotografirali. V tem primeru sem nagovarjala samo naključno občinstvo. Za obiskovalca razstave, ki je bil z delom seznanjen vnaprej, ta projekt ni imel pravega učinka in s tem pomena, saj ga ni presenetil. Postavitev kot taka torej ni bila narejena za umetniško publiko, vendar pa je imela smisel zgolj v umetniškem kontekstu.

fotografija osebni arhiv Nika Špan

DNEVNIK, str. 15, 5.5.2008